

جامعة
المصطفى
العالمية

جامعة المصطفى العالمية

مجتمع آموزش عالی فقه تخصصی

مدرسه عالی فقه تخصصی

رساله دکتری رشته فقه سیاسی

عنوان:

تأمین امنیت دولت اسلامی در عرصه‌ی بین‌الملل بر مبنای قاعده نفی سبیل

استاد راهنما:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمد جواد نوروزی

استاد مشاور:

حجت الاسلام و المسلمین دکتر قاسم شبان‌نیا رکن آبادی

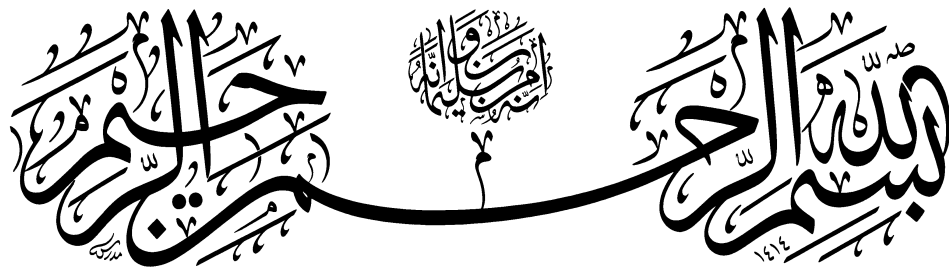
دانش پژوه:

غلامحسین فیاضی

کد تحصیلی:

۱۱۵۱۵۰۵

سال: ۱۴۰۱

تمام مسؤلیت‌های مطالب مندرج در این رساله به عهده نویسنده است.
هرگونه استفاده از این تحقیق با ذکر منابع بلاشکال و نشر آن منوط به اجازه جامعه
المصطفی العالمیه می باشد.

اهداء

تقديم به روح بلند و ملكوتى امام خمينى (ره) كه به مسلمين بيدارى و بصيرت و
به حوزه هاى علميه تحرك و پويائى بخشيد و به پدر و مادرم كه ما را در مسير
ولايت و هدايت قرار داد.

تقدیر و تشکر

با حمد توأم با شکر و سپاس بی پایان به پیشگاه حضرت احدیت و آفریدگار بیان و قلم بر خود لازم و واجب می دانم که از زحمات بی دریغ و بی شائبه ای استاد فرهیخته و فرزانه و دانشمند حضرت حجه الاسلام والمسلمین جناب دکتر محمد جواد نوروزی کمال سپاس و تقدیر و تشکر را داشته باشم که این رساله با راهنمایی های مشفقانه و دلسوزانه ایشان سامان یافت و همچنین از استاد گرانقدر و گرامی و گرانمایه ام جناب حجه الاسلام والمسلمین دکتر قاسم شبان نیا، که زحمات مشاوره رساله را قبول نمودند، کمال تقدیر و سپاس و قدردانی ویژه را دارم و نیز بر خود واجب میدانم که از همکاری و همیاری و تعامل نیک دست اندرکاران و مسئولین زیربند در امور پایان نامه و مدیریت محترم تحصیلات تکمیلی و اساتید گروه فقه و علوم سیاسی که از محضر علمی شان بهره های وافر و وافی و شایان بردم سپاس گذاری نمایم و در اخیر از حوصله مندی اعضای خانواده ام که در طول دوره دکتری و مراحل تدوین رساله از خود صبر و بردباری نشان دادند و کمال همکاری و همراهی را ابراز نمودند بی نهایت سپاسگذارم.

چکیده

پژوهش پیش رو با طرح این پرسش اساسی که امنیت دولت اسلامی در عرصه بین‌الملل بر مبنای قاعده نفی سبیل چگونه تأمین می‌شود؟ این فرضیه را مطرح می‌سازد که تأمین امنیت دولت اسلامی در عرصه بین‌الملل را می‌توان در ساحت‌های فرهنگی، سیاسی و نظامی و اقتصادی بررسی کرد، این قاعده هم در عرصه سیاست خارجی و هم داخلی می‌تواند کاربرد چشمگیری داشته و به عنوان شاخصی مشخص و تراز مطمئن و قابل اعتماد، راه سلطه و نفوذ دشمن را در عرصه‌های فرهنگی، سیاسی، نظامی، و اقتصادی برای همیشه سد نماید قاعده ای نفی سبیل در تمامی این زمینه‌ها به عنوان اصل اصیل، ضامن بقا و دوام، قوام و ثبات نظام و جامعه اسلامی خواهد بود به همین علت کوشش در جهت روش شدن این قاعده و اصل و جوانب آن اعم از الزامات و اقتضائات آن در تأمین امنیت دولت اسلامی در عرصه بین‌الملل در ابعاد فوق‌الذکر، بسیار دارای اهمیت خواهد بود، پژوهش با بهره‌گیری از روش توصیفی تحلیلی و بهره‌گیری از فقه اسلامی به اقتضائات قاعده نفی سبیل در چهار حوزه فرهنگی، سیاسی، نظامی، و اقتصادی پرداخته است در بعد فرهنگی راهکارهای مقابله با سلطه فرهنگ از طریق شناسایی و آگاه کردن جامعه اسلامی از فرهنگ غرب و تبلیغ از فرهنگ اسلامی و ترویج ارزش‌های اسلامی آگاهی و بصیرت‌افزایی و تقویت شعائر دینی و در حوزه سیاسی از طریق دیپلماسی و مذاکره و برقراری روابط دوستانه با ملل غیر مستکبر و در حوزه نظامی از طریق تقویت و اعداد نیرو و مقابله به مثل و نترسیدن از دشمن و در حوزه اقتصادی بر اساس نفی سلطه اقتصادی دشمن از طریق رعایت فقه و حقوق و رعایت حدود و اخلاق اسلامی مانند: نفی اسراف، احتکار، اختلاس، ربا خواری عدم کم‌کاری و نفی سلطه و سیطره کفار صورت می‌گیرد.

واژگان کلیدی: نفی سبیل، امنیت، دولت، دولت اسلامی، عرصه بین‌الملل

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
الف) بیان مسئله.....	۱۱
ب) سابقه و ضرورت انجام تحقیق.....	۱۲
ج) سؤال اصلی و سؤال‌های فرعی.....	۱۳
الف) سؤال اصلی.....	۱۳
د) فرضیه تحقیق.....	۱۴
ه) هدف تحقیق.....	۱۴
و) روش تحقیق.....	۱۴
ز) قلمرو تحقیق.....	۱۵
ح) سازماندهی تحقیق.....	۱۵
فصل اول : مفاهیم و کلیات.....	۱۹
گفتار اول : مفاهیم.....	۱۹
۱- مفهوم لغوی امنیت.....	۱۹
۲- تعریف اصطلاحی امنیت.....	۲۰
۲- مفهوم دولت.....	۲۱
۳- مفهوم دولت اسلامی.....	۲۳
الف) دولت اسلامی.....	۲۳
ب) مجری احکام اسلام.....	۲۴
۴- مفهوم سبیل.....	۲۴
گفتار دوم : کلیات.....	۲۶
۱- جایگاه امنیت در اسلام.....	۲۶
۲. امنیت در فقه.....	۲۷

- ۲- ابعاد امنیت در اسلام..... ۲۸
- الف) - بعد دنیوی امنیت ۲۸
- ب) - بعد دنیوی و اخروی..... ۲۹
- ج) - بعد اخروی امنیت..... ۳۰
- ۳- انواع امنیت از نظر موضوع..... ۳۰
- الف) - امنیت فرهنگی..... ۳۱
- ب) - امنیت نظامی..... ۳۲
- ج) امنیت سیاسی..... ۳۲
- د) - امنیت اقتصادی..... ۳۳
- ۴- نفی سبیل..... ۳۴
- ادله نفی سبیل ۳۴
- الف) ادله لفظی:..... ۳۴
- ۱- کتاب (آیه نفی سبیل):..... ۳۵
- ۲- روایات:..... ۳۶
- ب) ادله لبی:..... ۳۷
- ۱- اجماع:..... ۳۷
- ۲- عقل:..... ۳۷
- ج) پیشینه قاعده نفی سبیل..... ۳۸
- ۱) مذهب حنفی..... ۳۹
- ۲) مذهب شافعی..... ۴۰
- ۳) مذهب حنبلی..... ۴۱
- ۴) مذهب مالکی..... ۴۲
- د) ضرورت قاعده نفی سبیل..... ۴۴

فصل دوم تأمین امنیت دولت اسلامی در عرصه بین‌الملل بر مبنای قاعد نفی

	سبیل
۴۹	مقدمه
۴۹	تأمین امنیت فرهنگی
۵۰	گفتار اول : اهمیت امنیت فرهنگی از دیدگاه فقها
۵۳	اهمیت فرهنگ از دیدگاه حضرت آیه الله العظمی خامنه ای
۵۵	اهمیت فرهنگ و راه‌های نفوذ دشمن از دیدگاه استاد مطهری
۵۷	گفتار دوم: اقتضائات نفی سبیل در ابعاد و مؤلفه‌های امنیت فرهنگی
۵۷	۱- آگاه کردن مردم از اهداف فرهنگ سازان غرب
۵۹	۲- تبلیغ و شناسایی فرهنگ اسلام در عرصه بین‌الملل
۶۰	۳: هجوم فرهنگی بر ضد فرهنگ غرب
۶۰	۴- ترویج ارزشهای معنوی
۶۱	۵- آگاهی و بصیرت افزایی
۶۵	بصیرت عامل شناخت اسلام آمریکایی از اسلام واقعی
۷۱	۶- امر به معروف و نهی از منکر
۷۳	۷- تقویت و گسترش شعائر اسلامی
۷۴	الف) - حج
۷۵	ب)- عاشورا
۷۸	ج)- اربعین
۸۱	گفتار سوم: عوامل تهدید کننده ای امنیت فرهنگی از منظر فقه سیاسی
۸۲	۱- ارتداد
۸۴	۲- بدعت
۸۹	۳- کتب ضلال
۹۳	۴- تشبیه به کفار
۹۶	گفتار چهارم: نفی سبیل و اقتضای حفظ استقلال فرهنگی و جلوگیری از سلطه ای فرهنگی

- ۱- نفی برقراری دوستی صمیمانه با کافران..... ۹۶
- ۲- دخالت ندادن کفار در امور فرهنگی..... ۹۶
- ۳- ممنوعیت معامله منابع فرهنگی با کفار..... ۹۷
- ۴- ممنوعیت تعلم تحت سیطره کفار..... ۹۹
- ۵- نفی تشبه به کفار..... ۱۰۲
- نتیجه‌گیری و جمع‌بندی..... ۱۰۴

فصل سوم : تأمین امنیت دولت اسلامی در عرصه بین‌الملل بر مبنای قاعده نفی سبیل

- مقدمه ۱۰۹
- گفتار اول: اقتضات قاعده نفی سبیل در امنیت دولت اسلامی بر پایه دیپلماسی فعال ۱۱۰
- ۱- تعامل خارجی پویا (دیپلماسی فعال)..... ۱۱۰
- ۲- روابط بر مبنای نفی سلطه و سبیل..... ۱۱۱
- ۳- نمونه‌های از دیپلماسی و روابط پیامبر با دولت - قبیله‌ها ۱۱۲
- گفتار دوم : ۱- اقتضات قاعده نفی سبیل در ابعاد و مؤلفه‌های امنیت سیاسی در اسلام..... ۱۱۷
- ۱- رهبری (ولایت فقیه)..... ۱۱۷
- ۲- اقتضای قاعده نفی سبیل در تأمین امنیت سیاسی از طریق انسجام داخلی..... ۱۱۹
- ۳- اقتضای قاعده نفی سبیل و وحدت امت اسلام..... ۱۲۴
- ۴- تحکیم باورها و ارزش‌های اسلامی..... ۱۲۵
- ۵- حفظ شور و نشاط انقلابی..... ۱۲۶
- ۶- پرهیز نظام سیاسی از استبداد..... ۱۲۹
- ۷- ادامه دادن مسیر عدالت خواهی..... ۱۲۹
- ۸- حفظ استقلال مکتبی..... ۱۳۰
- ۹- غافل نبودن از یر اندازان و منافقین داخلی..... ۱۳۲
- ۱۰- عبرت از تاریخ صدر اسلام..... ۱۳۳
- ۱۱- صبر و پایداری..... ۱۳۶

- ۱۲- اعتماد به یاری و نصرت الهی ۱۳۸
- ۲- اقتضائات قاعده نفی سبیل در تعامل مردم و دولت برپایه نظارت عمومی و تأمین امنیت ۱۳۹
- الف (آیات: ۱۴۰
- ب) روایات ۱۴۲
- گفتار سوم: نمونه‌های از نفی سبیل در عملکرد سیاسی فقها ۱۴۴
- ۱- امام خمینی (ره) ۱۴۴
- ۲- حکم جهاد و بسیج عمومی علیه انگلیس (آیت الله سید عبدالحسین لاری ۱۴۶
- ۳- حکم جهاد علیه روسیه و انگلیس (سیدمحمد کاظم یزدی) ۱۴۷
- ۴- فتوا به ملی شدن نفت (آیت الله خوانساری) ۱۴۷
- ۵- تحریم پارچه‌ها و لباس‌های خارجی (آیت الله محمد کاظم یزدی) ۱۴۷
- ۶- تحریم انتخاب (فیصل رئیس جمهور عراق) آیت الله خاصی ۱۴۸
- ۷- تحریم مظاهر غرب (جمعی از مجتهدین و علما عصر) ۱۴۸
- ۹- تحریم استعمال توتون و تنباکو (مرحوم میرزای شیرازی) ۱۴۸
- ۱۰- حکم به تکفیر کمونیسم (آیت الله حکیم) ۱۴۹
- جمع بندی و نتیجه گیری ۱۴۹
- مقدمه ۱۵۳

فصل چهارم : تأمین امنیت نظامی دولت اسلامی بر مبنای قاعده نفی سبیل

- گفتار اول : ۱- ماهیت جنگ در اسلام ۱۵۴
- الف) جنگ برای رفع فتنه و ظلم ۱۵۵
- الف (جنگ عنوان ثانوی در اسلام ۱۵۷
- ب) دعوت قبل از جنگ در اسلام ۱۵۷
- گفتار دوم : اقتضائات قاعده نفی سبیل و مواجهه با دشمنان خارجی ۱۵۹
- ۱- مشروعیت جنگ به مفهوم جهاد فی سبیل الله ۱۶۲
- ۲- جنگ توأم با بصیرت ۱۶۳

- ۳-- جنگ برای دفع موانع دعوت به توحید..... ۱۶۳
- ۴- نفی سبیل و پذیرش صلح عزت مندانه..... ۱۶۴
- گفتار سوم : تبلور قاعده نفی سبیل در اهداف جنگ و جهاد در اسلام..... ۱۶۵
- گفتار چهارم : فقها و نفی سلطه نظامی کفار..... ۱۶۶
- ۱- نظرات فقها بر نفی سلطه نظامی کفار بر مبنای قاعده نفی سبیل..... ۱۶۶
- الف)- دیدگاه امام خمینی (ره)..... ۱۶۷
- ب)- دیدگاه علامه طباطبایی (ره)..... ۱۶۹
- ج)- دیدگاه آیت الله مکارم شیرازی..... ۱۷۰
- گفتار پنجم: تجلی قاعده نفی سبیل در ساز و کارهای امنیت نظامی..... ۱۷۲
- ۱) قاعده نفی سبیل و ضرورت آموزش‌های همگانی (سبق و رمایه)..... ۱۷۲
- ۲- اقتضای قاعده نفی سبیل و مرزبانی از کیان اسلامی..... ۱۷۴
- ۳- اقتضای قاعده نفی سبیل و داشتن تسلیحات نظامی روز و پیشرفته..... ۱۷۶
- ۴- اقتضای قاعده نفی سبیل و قوی بودن در عرصه بین‌المللی..... ۱۷۹
- ۵- ضرورت نفی سبیل و نترسیدن از انسجام ظاهری دشمن..... ۱۸۰
- الف) دشمن ترسو تر از تصور ما..... ۱۸۱
- ب) دشمن و جنگ در ورای جدار نشانه ای ترس دشمن..... ۱۸۲
- ج) درس نترسی از دشمن در کلام امام خمینی..... ۱۸۴
- ۶- قاعده ای نفی سبیل و ضرورت طرح‌های راهبردی و دفاع مشترک..... ۱۸۴
- ۷- اقتضای قاعده نفی سبیل و مقابله به مثل در قبال مواجهه با دشمن..... ۱۸۹
- الف) -مقابله به مثل در قرآن..... ۱۸۹
- ب)-مقابله به مثل در روایات..... ۱۹۱
- ج) - در برابر هر سلاحی سلاح مشابهی..... ۱۹۴
- د) -بیداری و غافل نبودن از دشمن..... ۱۹۵
- ه)- سازماندهی و ارائه طرح‌های جنگی..... ۲۰۱

- ز) - طرح‌های دفاعی و تعرضی نظامی..... ۲۰۳
- نتیجه:..... ۲۰۴
- فصل پنجم: تأمین امنیت اقتصادی دولت اسلامی در عرصه بین الملل بر مبنای قاعده نفی سبیل
- مقدمه..... ۲۰۹
- گفتار اول: الزامات قاعده نفی سبیل و ضرورت فعالیت اقتصادی..... ۲۰۹
- ۱- اقتضات قاعده نفی سبیل و ارزش گذاری کار در اسلام..... ۲۱۱
- ۲- اقتضای نفی سبیل در نکوهش فقر..... ۲۱۳
- ۳- رشد درونی اقتصاد..... ۲۱۶
- ۴- اتحاد و انسجام ملی..... ۲۱۷
- گفتار دوم: اقتضات نفی سبیل و بایسته‌های اقتصاد فعال در اسلام..... ۲۱۸
- ۱- مشارکت مردم (خصوصی سازی)..... ۲۱۸
- ۲- افزایش کارآیی و قدرت رقابتی بنگاه‌های اقتصادی..... ۲۱۹
- ۳- تکیه بر توانایی مردم..... ۲۲۰
- ۴- ارزش گذاری کار و تولید..... ۲۲۱
- ۵- عدالت محوری..... ۲۲۲
- ۶- اتحاد و انسجام ملی..... ۲۲۴
- ۷- قناعت..... ۲۲۵
- ۸- پرهیز از اسراف و زیاده روی..... ۲۲۶
- ۹- مصرف کالاهای داخلی..... ۲۲۸
- گفتار سوم: قاعده نفی سبیل و مواجهه با عوامل مخل امنیت اقتصادی..... ۲۳۰
- ۱- رعایت نکردن فقه و اخلاق اقتصادی..... ۲۳۰
- ۲- اسراف و تبذیر..... ۲۳۱
- ۳- حرام خواری..... ۲۳۲
- ۴- گران فروشی و کم فروشی..... ۲۳۴

- ۵- ربا خواری..... ۲۳۷
- ۶- احتکار..... ۲۳۸
- ۷- اختلاس..... ۲۳۹
- ۸- کم کاری..... ۲۴۰
- ۹- سلطه و سیطره کفار..... ۲۴۱
- ۱۰- نبودن بر نامه ریزی دقیق و هدفمند..... ۲۴۳
- گفتار چهارم امنیت اقتصادی در اندیشه فقها..... ۲۴۳
- حمایت فقها از اقدامات اقتصادی مرحوم آیت الله نجفی وحاج آقا نورالله اصفهانی..... ۲۴۵
- ۱- آیت الله سید محمد کاظم یزدی..... ۲۴۵
- ۲- آیت الله العظمی مرحوم حاج شیخ محمد حسین ممقانی..... ۲۴۶
- ۳- آیت الله العظمی محدث قمی حاج میرزا حسین نوری..... ۲۴۶
- ۴- آیت الله العظمی محمد غروی شریبانی..... ۲۴۷
- ۵- آیت الله العظمی مرحوم سید اسماعیل صدر..... ۲۴۷
- ۶- آیت الله العظمی آخوند خراسانی..... ۲۴۸
- ۷- آیت العظمی میرزای شیرازی..... ۲۴۹
- الف) متن فتوای تاریخی جنبش تنباکو در دفاع از امنیت اقتصادی..... ۲۵۰
- ب) جنبش تنباکو تبلور دفاع از امنیت اقتصادی و نفی سلطه دشمن..... ۲۵۱
- ۸- آیت الله العظمی خامنه‌ای..... ۲۵۲
- ۳- آیت العظمی مکارم شیرازی..... ۲۵۳
- الف) شباهت اقتصاد سالم به جریان خون در بدن..... ۲۵۳
- ب) قاعده ای نفی سبیل و اقتصاد اخلاق محور..... ۲۵۴
- ج) اقتصاد مهمترین نیاز انسان..... ۲۵۵
- گفتار پنجم: راه کارهای تأمین امنیت اقتصادی بر اساس قاعده نفی سبیل..... ۲۵۸
- کار برد قاعده نفی سبیل در تأمین امنیت اقتصادی..... ۲۵۸

نتیجه گیری ۲۶۲

فهرست منابع ۲۶۶

مقدمه

تأمین امنیت دولت اسلامی در سایه ای قاعده پر ارج قاعده ای نفی سبیل یکی از مسائل مهم در تنظیم مناسبات سیاسی جامعه اسلامی با دیگر جوامع غیر اسلامی است که بحث و بررسی آن لازم و ضروری به شمار می‌رود، در این رساله با بررسی این قاعده (قاعده نفی سبیل) و راه های تأمین امنیت دولت اسلامی در ابعاد فرهنگی، سیاسی، نظامی، و اقتصادی پرداخته می شود و تمرکز روی دو متغیر امنیت و نفی سبیل بیش از مفاهیم دیگر در این موضوع است

الف) بیان مسئله

امنیت یکی از مسائل ضروری در تنظیم مناسبات سیاسی جامعه به شمار می‌رود، طبیعی است، همه دولت‌ها تلاش و کوشش می‌کنند تا امنیت شهروندان خود را فراهم آورند در زمینه امنیت مطالعات فروانی صورت گرفته است، هرچند مقوله امنیت از دیر باز و همزمان با زندگی اجتماعی بشر مطرح بوده است، بی تردید اسلام به عنوان دینی که از جامعیت و جاودانگی برخوردار است نسبت به حکومت و به تبع آن مسئله امنیت ساکت نبوده نیست. نگاهی به قرآن و روایات و هم آثار فقهای شیعه در میراث فقهی نیز گویای آن است که این مسئله در ابوابی نظیر جهاد، امر بمعروف و نهی از منکر، کتاب قضاء، بیع، نکاح، و دیگر ابواب فقهی مورد توجه خاصی قرار گرفته است، و اساساً یکی از پیام‌های بزرگ و آرمان‌های بلند اسلام ایجاد محیط امن و رفع ظلم و ستم و اقامه ای عدل و قسط، آنهم در عرصه ای بین‌الملل و سطح جهانی است بسط امنیت از محدوده ای امنیت فردی و تسری آن در سطح بین‌المللی و جهانی از وعده‌های قطعی و تخلف ناپذیر دین مقدس اسلام است که به پیروان خود مخصوصاً به بشریت در بند ظلم و ستم بطور عموم داده است که تنها راه رسیدن به این آرمان‌های بزرگ عمل نمودن به احکام فقهی که عهده دار تنظیم روابط و مناسبات میان مسلمانان با دیگر جوامع بشری بر اساس ارزش‌های انسانی و اسلامی و اجرایی نمودن فقه سیاسی است .

از جمله قواعد پرکار آمد در عرصه روابط بین‌الملل قاعده نفی سبیل است که با به کار گیری این قاعده امنیت جوامع و دولت اسلامی تأمین و تمامی راه‌های نفوذ و سلطه اجانب و استکبار سدّ و همه‌ای توطئه‌های آنان خنثی و بی اثر می‌شود و امنیت را که به معنی واقعی آن، هم ساحت درونی و هم ساحت بیرونی محیط زندگی انسان مسلمان را در بر می‌گیرد را به ارمغان می‌آورد. موضوع این رساله بررسی و تبیین فقهی امنیت دولت اسلامی در سطح و گستره‌ی وسیع فرهنگی، سیاسی و نظامی، اقتصادی در عرصه بین‌المللی است. و اینکه فقهاء و دانشمندان اسلامی چه دیدگاه و نظرانی داشته‌اند. بنا بر این ضروری است که این موضوع به درستی و دقت تبیین گردیده و دیدگاه و مواضع فقهاء و دانشمندان اسلامی مورد بحث و بررسی قرار گیرد. تا آثار و برکات این قاعده کار بردی و عملی گردد. بنا بر این سؤالات اصلی و فرعی در این موضوع این خواهد بود.

ب) سابقه و ضرورت انجام تحقیق

در باره موضوع رساله کار جامع و چشم‌گیری صورت نگرفته است و فقط می‌توان به مقالاتی اشاره کرد که بعضاً به بررسی خود این (قاعده نفی سبیل) از حیث دلیل و مستندات پرداخته است مثلاً کریمی لاریمی در مقاله تحت عنوان «بررسی قاعده نفی سبیل» بیان کرده است که یکی از قواعد مهم فقهی که در اکثر ابواب فقهی اعم از عبادات و معاملات کاربرد دارد قاعده نفی سبیل است، فقها برای اثبات این قاعده به ادله‌ای چون کتاب و سنت و اجماع استناد نموده‌اند که از میان این ادله اجماع را فاقد کفایت لازم دانسته چون اجماع در این صورت مدرکی خواهد بود و فاقد اعتبار است. صفرخانی و همکاران در مقاله‌ای تحت عنوان «قاعده نفی سبیل از منظر قرآن و مصادیق آن در فقه و حقوق موضوعه ایران» اشاره کرده است که به این صورت که قاعده نفی سبیل یکی از قواعد مهمی است که از آیات قرآن استنباط می‌شود و در این مقاله به بیان آیه‌ی ۱۶۱ سوره مبارکه نساء که به صراحت دلالت بر نفی سبیل کافران بر مؤمنین دارند، پرداخته و آنگاه به برخی از مصادیقی عدم ولایت کافر بر مسلمین در فقه و حقوق مدنی پرداخته‌اند، مصادیقی همچون نفی ولایت کافر بر صغیر